

Udvalgte anekdoter om Diogenes fra Sinope

Diogenes (1873) af Jules Bastien-Lepage

Diogenes fra Sinope og den kyniske filosofi

Diogenes fra Sinope (c. 404-323) er den mest berygtede af de kyniske filosoffer, selvom denne filosofiske retning blev grundlagt af hans læremester, Antisthenes (c. 445-365), der selv var elev af Sokrates (c. 469-399). Kynismen skal ikke forstås som en foragt over for menneskeligheden. Begrebet "kynisk" stammer fra *κυνικός* (hundelignende), som er afledt af ordet *κύων* (hund). Heri ligger kernen af kynismen også.

Det gode og lykkelige liv er for kynismen at leve dydigt, og dyd er at leve i overensstemmelse med naturen. Det medfører, at man bør fjerne alle materielle goder i sit liv. Herved frigør man sig fra at være styret af eksterne ting, der er tilfældige og omskiftelige. Det er kun indre forhold, som kan danne et varigt fundament for lykke, fordi de har mulighed for at være bestandige gennem selvkontrol. Det er her, at hunden som forbillede indtræder. Hunden lever, uden at det skal lyde som en selvhjælpsbog, i øjeblikket. Den er ikke opmærksom på sine omkringliggende materielle omstændigheder, og derved er den fri. Dette ekstreme frigørelsesprojekt indebærer også, at man holder sit følelsesmæssige liv i skak. Man søger dyden ved at frigøre sig fra begær, da begæret kun fører til kortsigtet og tilfældig lykke. Målet for kynikeren er at opnå en upåvirkelig tilstand af sjælelig ro. I denne ro bekymrer man sig ikke over, hvor man befinder sig, eller hvad det næste øjeblik bringer. Teori og praksis er ét. Den kyniske filosofi er i handlinger, ikke i intellektuelle abstraktioner fjernet fra livet.

At leve naturligt er også et liv modsat samfundets normer. Diogenes, der levede i form for radikaliseret askese, selv i forhold til de andre kynikere, anså samfundet i det store hele som korrupt og meningsløst. Han onanerede i offentligheden, boede angiveligt i en tønde i en periode og var endda flabet over for Alexander den Store, da han skyggede for sollyset. Men de chokerende handlinger uden agtelse for samfundets normer bærer præg af mere dybde end som så. Diogenes kan tolkes som en sokratisk antihelt, der får den almindelige borger til at reflektere over moralske og sociale antagelser. Derved hjælper han borgerne med at udvikle fornuft og kritisk sans. Sociale konventioner er med til at hæmme det naturlige liv, og Diogenes så det som sin pligt at modarbejde og offentligt vise sin foragt over for disse. Hans onani på åben gade kan derfor tolkes som en slags kynisk samfundstjeneste.

Man kan måske undre sig over, at Sokrates blev henrettet, men at Diogenes med sine chokerende handlinger fik lov til at leve. Sokrates var dog langt farligere politisk set, hvor befolkningen i kontrast næppe tog Diogenes seriøst. Diogenes døde efter sigende ret spektakulært, da han skulle have holdt vejret, indtil døden indtraf. Han kan i den grad kritiseres, og han var nok blevet cancelled i dag, medmindre han havde taget titlen som performancekunstner. Diogenes havde dog humor og integritet, og man kan næsten kun beundre, at han i sin hårde livsstil var så gennemført.

Litteratur

- Copleston, Frederick. 2003. *A History of Philosophy. Volume I: Greece and Rome*. New York: Doubleday
- Diogenes Laertius. *Lives of Eminent Philosophers vol. II*. Loeb.
- Hard, Robin. 2012. *Diogenes the Cynic, Sayings and Anecdotes; with Other Popular Moralists*. New York: Oxford University Press Inc.

Uddragene er taget fra Loeb-udgaven af *Lives of Eminent Philosophers vol. II*, bog 6, kap. 2, af Diogenes Laertius. Henvisningerne refererer til afsnittene i Loeb-udgaven.

καὶ πάλιν εἰπόντος τινός, “Σινωπεῖς σου φυγὴν κατέγνωσαν,” “ἐγὼ δέ γε,” εἶπεν, “ἐκείνων μονήν.” (49)

πάλιν <i>adv.</i> : igen Σινωπεύς, ἕως, ὅ: en fra Sinope φυγή, ἤ: landflygtighed, landsforvisning	καταγιγνώσκω: domfælder én, afsiger dom imod én + akk. γέ, <i>partikel</i> : jo, i det mindste, i hvert fald (<i>oversættes ofte ikke</i>)	μονή, ἤ: bliven, forbliven
--	---	----------------------------

Πρὸς τὸν εἰπόντα κακὸν εἶναι τὸ ζῆν, “οὐ τὸ ζῆν,” εἶπεν, “ἀλλὰ τὸ κακῶς ζῆν.”
(55)

ζάω: lever (τὸ ζῆν, <i>substantiveret inf.</i> : det at leve)	κακῶς, <i>adv.</i> : dårligt	
---	------------------------------	--

πρὸς τοὺς συμβουλευόντας τὸν ἀποδράντα αὐτοῦ δοῦλον ζητεῖν, “γελοῖον,” ἔφη,
“εἰ Μάνης μὲν χωρὶς Διογένους ζῆ, Διογένης δὲ χωρὶς Μάνου οὐ δυνήσεται.” (55)

συμβουλεύω: giver el. meddeler råd ἀποδιδράσκω: løber bort	ζητέω: opsporer γελοῖος, 3: latterlig χωρὶς <i>adv.</i> : adskilt	
--	---	--

ἔρωτηθεις πόθεν εἶη, “κοσμοπολίτης,” ἔφη. (63)

ἔρωτάω: udspørger	πόθεν, <i>adv.</i> : hvorfra	κοσμοπολίτης, ου, ὅ: kosmopolit, verdensborger
-------------------	------------------------------	---

συνελογίζετο δὲ καὶ οὕτως· τῶν θεῶν ἐστὶ πάντα· φίλοι δὲ οἱ σοφοὶ τοῖς θεοῖς· κοινὰ δὲ τὰ τῶν φίλων. πάντ' ἄρα ἐστὶ τῶν σοφῶν. (37)

συλλογίζομαι: ræsonnerer οὕτως, <i>adv.</i> : således κοινός, 3: fælles	ἄρα: altså (<i>parataktisk konjunktion, konkluderende</i>)	
---	--	--

Ἐρωτηθεὶς εἰ οἱ σοφοὶ πλακοῦντα ἐσθίουσι, “πάντα,” εἶπεν, “ὡς καὶ οἱ λοιποὶ ἄνθρωποι.” (56)

πλακοῦς, οὔντος, ὄ: kage	ἐσθίω: spiser	λοιπός, 3: øvrig ὡς, <i>konj.</i> : sådan som
--------------------------	---------------	--

ἐρωτηθεὶς ποῖον οἶνον ἡδέως πίνει, ἔφη, “τὸν ἀλλότριον”. (54)

ποῖος, ποία, ποῖον: hvilken én? (<i>dvs. hvilken slags, om kvalitet</i>)	ἡδύς, <i>adv.</i> : behagelig, især for smagen	ἀλλότριος, 3: som tilhører andre
---	--	----------------------------------

Πλάτωνος ὀρισμένου, Ἄνθρωπός ἐστι ζῷον δίπουν ἄπτερον, καὶ εὐδοκιμοῦντος, τίλας ἀλεκτρούνα εἰσήνεγκεν αὐτὸν εἰς τὴν σχολὴν καὶ φησιν, “οὗτός ἐστιν ὁ Πλάτωνος ἄνθρωπος.” ὅθεν τῷ ὄρω προσετέθη τὸ πλατυώνυχον. (40)

ὀρίζω: bestemmer, fastsætter, definerer ζῷον, τό: dyr δίπους, ὄδος, ὄ, ἡ, -πουν: tveføddet ἄπτερος, ὄν: uden vinger	εὐ-δοκιμέω: er i godt rygte, i ære og anseelse τίλλω: plukker ἀλεκτρούων, ὄνος, ὄ: høne εἰσφέρω: fører el. bringer ind σχολή, ἡ: forelæsning	ὅθεν, <i>adv.</i> : hvorfor, pga. dette ὄρος, ὄ: definition προστίθημι: tilføjer πλατυώνυχος, ὄν: med brede negle
--	--	--

πρὸς τὸν πυθόμενον ποία ὥρα δεῖ ἀριστᾶν, “εἰ μὲν πλούσιος,” ἔφη, “ὅταν θέλη· εἰ δὲ πένης, ὅταν ἔχη.” (40)

πυνθάνομαι: udspørger ποῖος, ποία, ποῖον: hvilken én? (dvs. hvilken slags, om kvalitet)	ὥρα, ἡ: den rigtige, passende tid, det rette tidspunkt til at gøre noget ἀριστάω: spiser frokost πλούσιος, 3: rig, velhavende	ἐθέλω: vil, er beredt, er besluttet på πένης, ητος, ὁ: der arbejder for det daglige brød; deraf fattig, trængende
---	---	--

ἐπ’ ἀγορᾶς ποτε χειρουργῶν, “εἴθε,” ἔφη, “καὶ τὴν κοιλίαν ἣν παρατρίψαντα μὴ πεινῆν.” (46)

<i>Underforstå, at citatet er en sammenligning af to ting.</i> ποτε, adv.: engang χειρουργέω: gør med hånden, udfører med hånden. Her: onanerer	εἴθε: o at dog! (med opt., når ønskets opfyldelse er mulig; indikat. imperf. præt. og aor., når opfyldelsen er umulig) κοιλία, ἡ: mave	ἣν, upers.: tager a.c.i. som subjekt, var muligt παρατρίβω: gnider noget πεινάω: hungrer, sulter
---	---	--

ἦται ποτὲ ἀνδριάντα· ἐρωτηθεὶς δὲ διὰ τί τοῦτο ποιεῖ, “μελετῶ,” εἶπεν, “ἀποτυγχάνειν.” (49)

αἰτέω: forlanger, beder, tigger ἀνδριάς, άντος ὁ: statue	μελετάω: øver + inf. (øver sig i at gøre noget)	ἀποτυγχάνω: fejler (rammer ved siden af)
---	---	--

λύχνον μεθ’ ἡμέραν ἄψας περιήει λέγων “ἄνθρωπον ζητῶ.” (41)

λύχνος, ὁ: lampe	ἄπτω: antænder	ζητέω: søger
------------------	----------------	--------------

ἐν δείπνῳ προσερρίπτουν αὐτῷ τινες ὀστάρια ὡς κυνί· καὶ ὁ ἀπαλλαττόμενος προσεούρησεν αὐτοῖς ὡς κύων. (46)

προσρίπτω kaster til, på ὀστάριον, τό: små knogler κύων, ὁ, ἡ, κύον, κύνα, κυνός: hund	ἀπαλλάσσω: med. intr. går bort, fjerner mig (kommer fra noget på en slet el. god måde)	προσουρέω: lader mit vand på (dem)
---	--	---------------------------------------

συνεχές τε ἔλεγεν εἰς τὸν βίον παρεσκευάσθαι δεῖν λόγον ἢ βρόχον. (24)

συνεχής, ἔς: uafbrudt, bestandigt τε: og	παρασκευάζω: gør i stand λόγος, ὁ: fornuft	βρόχος, ὁ: strikke til hængning el. kvælning (dvs. en løkke)
--	---	---

ἐν τῷ Κρανείῳ ἡλιουμένῳ αὐτῷ Ἀλέξανδρος ἐπιστάς φησιν, “αἴτησόν με ὁ
θέλεις.” καὶ ὁς, “ἀποσκοτήσόν μου,” φησί. (38)

ἡλιόω: soler, “slikker sol” ἐπίστημι: står ved, hos	αἰτέω: forlanger, beder (αἴτησόν: imp.) ἐθέλω: vil, er i stand	ἀποσκοτιζώ + gen.: gør mørk, fordunkler (ἀποσκοτήσον: imp.)
--	--	---

ὁμοίως καὶ πρὸς τὸν εἰπόντα ὅτι κίνησις οὐκ ἔστιν, ἀναστὰς περιεπάτει. (39)

ὁμοίως, adv.: ligeledes κίνησις, εως, ἡ: bevægelse	ἀνίστημι: står op, rejser mig	περιπατέω: går omkring
---	-------------------------------	------------------------

Ἐρωτηθεὶς ὑπό τινος, “ποιός τις σοι Διογένης δοκεῖ;” “Σωκράτης,” εἶπε,
“μαινόμενος.” (54)

Det er angiveligt Platon, der taler i dette citat.	ποιός, ποία, ποῖον: hvilken én? (dvs. hvilken slags, om kvalitet)	μαίνομαι: raser, er skør el. gal
---	--	----------------------------------

ἔρωτηθεις ποίῳ καιρῷ δεῖ γαμεῖν, ἔφη, “τοὺς μὲν νέους μηδέπω, τοὺς δὲ πρεσβυτέρους μηδεπώποτε.” (54)

καιρός, ό: det rette, passende tidspunkt	γάμέω: ægter, tager mig en kone	μηδέπω, <i>adv.</i> : endnu ikke μηδεπώποτε, <i>adv.</i> : aldrig nogensinde
--	---------------------------------	---

ἰδὼν γυναῖκα ἐν φορεῖῳ, “οὐ κατὰ τὸ θηρίον,” ἔφη, “ἢ γαλεάγρα.” (51)

φορεῖον, τό: bærestol	κατά + <i>akk.</i> : langs med. Her: i overensstemmelse med	γαλεάγρα, ή: bur til vilde dyr θηρίον, τό: vildt dyr, dyr
-----------------------	---	--

ἰδὼν ποτε γυναῖκας ἀπ’ ἐλαίας ἀπηγχοτισμένας, “εἶθε γάρ,” ἔφη, “πάντα τὰ δένδρα τοιοῦτον καρπὸν ἤνεγκεν.” (52)

ἐλαία, ή: oliventræ ἀπό + <i>gen.</i> : væk fra. Her: fra et sted ἀγχορίζω: kvæler. Her: hænger (<i>dvs.</i> : havde hængt sig)	εἶθε: o at dog! (<i>med opt., når ønskets opfyldelse er mulig; indicat. imperf. præf. og aor., når opfyldelsen er umulig</i>) δένδρον, τό: træ	καρπός, ό: fruit τοιοῦτος, τοιαύτη, τοιοῦτο: <i>med forstærkende demonstrativ betydning, en sådan</i> φέρω: bærer
--	---	---

ἰδὼν τοξότην ἀφυῆ παρὰ τὸν σκοπὸν ἐκάθισεν, εἰπὼν, “ἵνα μὴ πληγῶ.” (67)

τοξότης, ό: bueskytte ἀφυής, ές: uden naturanlæg, uden talent	σκοπός, ό: det i det fjerne opstillede mål, hvorefter man ser el. sigter	καθίζω: <i>intr.</i> , sidder ned, sætter mig, sidder πλήσσω: bliver ramt
--	--	--

θεασάμενος υἰὸν ἑταίρας λίθον εἰς ὄχλον βάλλοντα, “πρόσεχε,” ἔφη, “μὴ τὸν πατέρα πλήξης.” (62)

θεάομαι: ser, skuer, betragter ἑταίρα, ἡ: ledsagerinde, kurtisane	ὄχλος, ὁ: hob af mennesker πλήσσω: rammer	προσέχω: er opmærksom (på en ting) (πρόσεχε: <i>imp.</i>)
---	--	---

ἔρωτηθεις εἰ παιδισκάριον ἢ παιδάριον ἔχει, ἔφη, “οὐ” τοῦ δὲ εἰπόντος, “ἐὰν οὖν ἀποθάνης, τίς σε ἐξοίσει;” ἔφη, “ὁ χρήζων τῆς οἰκίας.” (52)

παιδισκάριον <i>af</i> παιδίσκη, ἡ: ung slavinde παιδαριον, τό: ung slave(dreng)	οὖν <i>konj.</i> : altså ἀποθνήσκω: bortdør, dør ἐκφέρω: fører el. bringer ud el. ud af	χρήζω: behøver, forlanger, ønsker + gen.
---	--	---

περὶ δὲ τοῦ θανάτου διάφοροι λέγονται λόγοι· οἱ μὲν γὰρ πολύποδα φαγόντα ὤμον χολερικῆ ληφθῆναι καὶ ᾧδε τελευτῆσαι· οἱ δὲ τὸ πνεῦμα συγκρατήσαντα. (76)

διά-φορος, ον: forskellige λόγος, ὁ: beretning, fortælling πολύπους ὁ, ἡ: blæksprutte ἐσθίω: spiser	ὤμος, 3: rå χολερικός, 3: vedrørende sygdommen kolera λαμβάνω: tager, fanger ᾧδε, <i>adv.</i> : på denne måde, således	τελευτάω: ender, dør πνεῦμα, τό: udstøden af den indåndede luft, udånden συγ-κρατέω: fastholder
--	---	--